

Asia: VN/5468/2020

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Kaupan tulevaisuusselonteon sisältö kehittämis ehdotuksineen

1. Mitä sisältöjä ja niihin liittyviä konkreettisia kehittämis ehdotuksia/nostoja kaupan tulevaisuusselonteon tulisi mielestänne sisältää? Esitetyt sisällöt sekä kehittämis ehdotukset ja nostot pyydetään perustelemaan.

Ehdotuksenne ja näkökulmanne voivat pohjautua myös työ- ja elinkeinoministeriön esivalmistelussa tunnistettuihin sisältöehdotuksiin (liite 1). Myös tässä kohdin pyydetään sisältöihin kehittämis ehdotuksia ja nostoja perusteluineen.

Esitetyt sisällöt ja nostot ovat oikeansuuntaisia.

Kohtaan "työllisyys ja työn sisältöjen muutos" EK lisää kaupan toimialan osaamisen ja tulevaisuuden osaamistarpeiden ennakoinnin. Tämä koskee esimerkiksi kaupan henkilöstön tulevaisuuden digitaitojen ja -valmiuksien ennakointia, sekä viime kädessä johdon digiymmärrystä.

Kaupan toimialan kehittymistä tulee seurata säännöllisesti ja reaaliajassa. EK lisää nostona kaupan toimialan tilastoinnin kehittämisen ja säännöllisten kansainvälisten vertailujen tekemisen mm. kuluttajakäyttäytymisen, kaupan ja kaupan toimintaympäristön kehityksestä eri verrokkimaissa.

Kaupan toimialan muutoksesta

2. Mitkä ovat mielestänne keskeisimmät konkreettiset toimet, joilla valtiovalta voi vastata kaupan toimialan rakennemuutokseen Suomessa?

- Ennakoitavan ja vakaan toimintaympäristön varmistaminen
- Huolehtiminen siitä, että suomalainen koulutusjärjestelmä tuottaa riittävää osaamista kaupan alalle.

- Toimialan kansainvälistymisen vauhdittaminen ja uusien innovaatioiden syntymisen tukeminen kaupan alalle mm. Business Finlandin kautta (esimerkiksi asiakaslähtöisyyttä ja palvelullistumista edistävien toimintamallien ja innovaatiotoiminnan tukeminen, räätälöidyt ratkaisut, mitä voidaan oppia esim. pelialasta / muilta aloilta)
- Aktiivinen vaikuttaminen siihen, että suomalaisen kaupan toimialan kilpailuolosuhteet suhteessa kansainvälisiin kilpailijoihin ovat tasapuoliset ja reilut niin Suomessa, kuin kohdemarkkinoilla (EU, globaali taso)

3. Mitkä ovat mielestänne kolme keskeisintä sisältöä/teemaa kaupan toimialan rakennemuutoksessa?

- Kansainvälisen kilpailun lisääntyminen niin kotimaassa kuin globaalisti -> tasapuoliset kilpailuolosuhteet ja -mahdollisuudet
- Digitalisaatio -> mahdollisuuksien hyödyntäminen, osaaminen, tietoturva- ja muiden haasteiden minimointi
- Työelämän murros -> joustavat ja monipuoliset työnteon mallit ja uudet osaamistarpeet vastaamaan toimialan muuttuvia tarpeita

4. Millaisia vaikutuksia mielestänne koronaviruspandemia taikka sen kaltaiset yllättävät toimialaa merkittävästi ravistelevat muutostilanteet tuovat kaupan toimialalle?

Koko yhteiskunnan intressi on varmistaa yritysten toimintakyky muuttuneessa tilanteessa. Perimmäisenä tavoitteena tulisi olla, että terveitä yrityksiä ei ajautuisi konkurssiin poikkeuksellisen ja niiden liiketoiminnasta riippumattoman kriisin seurauksena. Poikkeusajan erilaisten tukien ja helpotusten myöntämisessä tulisi huomioida eri toimialojen, myös kaupan toimialan sisällä sen erityispiirteet ja tarpeet.

Muutostilanteissa on tärkeää ymmärtää kaupan toimialan heterogeenisuus. Toimialan sisällä päivittäis-, erikois-, tekninen ja tukkukaupan yritykset kohtaavat kriisit usein hyvin eri lähtökohdista, ja alan yritysten koko vaihtelee suuresti. Vaikka esimerkiksi nyt koronakriisin aikana esimerkiksi ruoan verkkokauppa on merkittävästi kasvanut, moni erityiskaupan alan yritys on ajautunut akuuttiin rahoituskriisiin ja toiminta on jouduttu keskeyttämään tai sitä on olennaisesti supistettu.

5. Miten valtiovalta voi mielestänne tukea kaupan toimialan rakenteiden kestävyyttä ennakoivasti yllättävissä muutostilanteissa (esimerkiksi koronaviruspandemian kaltaiset tilanteet)?

Jotta kaupan toimintakyky varmistetaan yllättävissäkin muutostilanteissa, on ennakoivasti panostettava mm. kilpailukykyisen verkkokaupan ja automaation kehittämiseen sekä tätä tukevaan monipuoliseen innovaatiotoimintaan. Kaupan palveluiden turvallinen saatavuus sekä logistiikan toimivuus on varmistettava kaikissa tilanteissa.

Toimialan turvallisuusriskejä on ehkäistävä ennakolta ja valmiuksia toimia onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteissa on jatkuvasti parannettava. Lisäksi on varmistettava, että yllättävissä muutostilanteissa viranomaisten tiedotus ja ohjeistus kauppaliikkeille, kuluttajille ja muille toimijoille on yhdenmukaista ja oikea-aikaista. On myös tärkeää, että esimerkiksi suojavaarusteita on henkilöstölle heti saatavilla, jos niitä tarvitaan.

6. Miten digitalisaatio tulee näkemyksenne mukaan muuttamaan asiakassuhdetta, markkinointia ja arvoketjuja? Onko painopiste siirtymässä tavaroista palveluihin?

Digitaalisuus on yksi voimakkaimmin kaupan toimintaympäristöä ja -edellytyksiä muokkaava tekijä. Palvelullistaminen, uudet ansaintalogiikat, verkkokauppa ym. muuttaa toimialaa merkittävästi, ja avaa toimialan kilpailun asiakkaista ja kuluttajista yhä globaalimmaksi. Tämä ei kuitenkaan poista esimerkiksi lähipalveluiden tarvetta päivittäistavarakaupassa. Siksi molemmat näkökulmat on tarpeen huomioida selonteossa.

Tulevaisuusselön valmistelu

7. Mitä tulee mielestänne huomioida kaupan tulevaisuusselonteon valmistelussa?

Yrityksiä, joilla voi olla hyvinkin erityyppisiä kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia. Alan heterogeenisuus, mutta myös alan yritysten koon suuri vaihteluväli, sekä kiinteä yhteys logistiikka- ja muihin sektoreihin tulee huomioida selonteossa.

Logistiikassa kaupan alalle on tärkeää varmistaa hyväkuntoinen tiestö terminaaleihin, varastoihin ja kaupan liikkeisiin koko Suomessa. Mitä enemmän kaupan runkokuljetuksissa voidaan hyödyntää suurempia ajoneuvoja, sitä tehokkaampia kuljetukset ovat kustannusten ja ilmastotavoitteiden kannalta. Myös digitalisaation ja automaation hyödyntäminen kuljetuksissa asettaa vaatimuksia infran laadulle ja kunnolle.

Samalla selonteolla tulee olla selkeä linkki mm. hallituksen kotimaisen omistajuuden ohjelmaan, yrittäjyysstrategiaan sekä muihin keskeisiin hallituksen ohjelmiin ja strategioihin.

EK korostaa selonteossa konkretiaa; selkeitä toimenpiteitä ja aikataulutettuja askelmerkkejä (tiekartta). Selonteon tulisi muodostaa pitkäjännteinen, yli hallituskausien menevä tiekartta toimenpiteisiin, millä kaupan alan tulevaisuuden toimintamahdollisuuksia vahvistetaan muuttuvassa maailmalla ja kiristyvässä kansainvälisessä kilpailutilanteessa.

Nykytilan analyysin tueksi olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa kansainvälinen vertailu kaupan toimialan kehityksestä kilpailijamaissa, huomioiden mm. digitalisaation ja verkkokaupan kehitys, palvelutalouden toimintamallit, mutta myös muut toimintaympäristöön ja kilpailutilanteeseen vaikuttavat tekijät.

Muuta huomioitavaa

8. Muut mahdolliset kommenttinne.

EK kiittää mahdollisuudesta lausua kaupan selonteosta.

On hyvä, että kaupan tulevaisuusselonteko toteutetaan. Suomalaisessa elinkeinoelämän murroksessa kaupan toimialalla on merkittävä rooli. Kaupan ala on huomattava elinkeino ja työllistäjä, jolla on myös elintärkeä merkitys työllisyyden ja hyvinvoinnin mahdollistajana alueilla.

Toimiala tekee työtä toimialan monimuotoisuuden, monimuotoisten urapolkujen ja työmahdollisuuksien sekä tasa-arvoisuuden puolesta. Esimerkiksi nuorille kaupanala muodostaa usein esimerkiksi kesätöiden kautta reitin työelämään. Niin ikään toimiala työllistää ja tarjoaa työtä niin kouluttamattomille, ammatillisesti kouluttautuneille kuin korkeasti koulutetuille osaajille.

Ilmastonmuutos ja ympäristötietoisuus vaikuttavat kansalaisten ja kuluttajien asenteisiin ja valintoihin ja haastavat kauppaa toimimaan entistäkin vastuullisemmin. Ympäristövaikutusten vähentämisen ohella kaupan yritykset kehittävät muun muassa tuotantoon ja työntekijöiden kohteluun kohdistuvaa valvontaa riskimaissa.

Digitalisaatio, globaalin liiketoimintaympäristön muutos ja kansainvälisten verkkokauppojen markkinoille tulo asettaa kotimaisen kaupan toimialan kokonaan uuteen kilpailuasemaan. Suomalainen kauppa on siirtynyt peruuttamattomasti osaksi kansainvälistä kilpailua, eikä mitään kaupan toimialaa voi enää tarkastella vain kotimaisena ilmiönä. Selonteon kautta on pyrittävä edistämään kaupan tasapuolisia kilpailuolosuhteita ja menestymisen edellytyksiä sekä kotimaassa että vauhdittaa alan kansainvälistymisen toimintamahdollisuuksia.

Hakala Jouni
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Ervasti Outi
Elinkeinoelämän keskusliitto EK